

Hadde hunden kunne snakke...

Espen Lindgren

Takk skal du ha Espen Lindgren for at Potefaret Kennel får bruke denne fine artikkelen din her på hjemmesiden.

Artikkelforfatter Espen Lindgren med schæferhunden Oscar på ryggen. Espen har utdanning i hundefag fra Høgskolen i Nord-Trøndelag og er instruktør ved en større hundeskole på Østlandet. I tillegg til å være hundefører i Norske Redningshunder er Espen aktiv i Oslopolitets tjenestehundklubb og medlem i Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr (NAS). Foto: Stig Mebust.

Det finnes om lag 400 000 hunder i landet vårt. Selv om nesten hver femte husstand i Norge har hund, utgjør nok likevel hundene det vi i gåseøyne kan kalle en slags språklig minoritet. Det skyldes ikke mangelen på vilje og evner. Hunder er nemlig fantastiske gode i kommunikasjon, ofte til og med bedre enn oss tobenete. Grunnen til at kommunikasjonen mellom hund og menneske ofte ikke fungerer skyldes nok i langt større grad at vi hundeiere ikke er gode nok i "hundsk".

Hunden kommuniserer på en rekke måter. Først og fremst gjennom et ufattelig rikt kroppsspråk der bruk av øynene, kroppsholdning, ørene og halen er de mest tydelige. I tillegg snakker hunder sammen ved bruk av lydssignaler, lukter og berøring. Som oftest skjer denne kommunikasjonen ved at hunden kombinerer flere av disse uttrykksformene. Dersom du har litt kjennskap til dette språket, kan du relativt enkelt se forskjellen på om en hund knurrer fordi den er sint eller om den samme lyden kommer som en del av lek. Derfor er forståelse for

hundens språk også en helt avgjørende faktor for om hundeholdet blir godt, trygt og en glede for både deg og hunden din. På samme måte som i forholdet mellom mennesker, nasjoner eller supermakter er den viktigste årsaken til konflikter nettopp manglende kommunikasjon.

Når den åtte uker gamle valpen kommer til et nytt hjem, vil den gjøre alt den kan for å kommunisere med den nye flokken sin. Hunden er et flokkdyr av natur, og behovet for god kommunikasjon med flokkmedlemmene er helt avgjørende for å kunne overleve. Dette er grunnleggende genetisk befestet i den lille valpen, og en gylden mulighet til deg som hundeeier. Et fint grunnlag for et godt hundehold er dermed å kjenne til hvordan hunder kommuniserer, og hva de bruker av kroppsspråk når de snakker sammen.

Hvem har lært hunden å snakke hundsk?

*Ulven, hundens stamfar, har lang fartstid på kloden vår. De tidligste funn av ulveliknende dyr antar man er ca. 37 millioner år gamle. Den skandinaviske ulven, *Canis lupus lupus*, har vært tilnærmet uforandret i en million år. Dette forteller oss mye om ulvens overlevelseskapasitet og evne til tilpasning. Det gir også et perspektiv på ulvens nedarvede kommunikasjonsferdigheter gjennom generasjonene. Uten et skikkelig flokkspråk ville ikke ulven ha overlevd uforandret så lenge.*

*Ørene bakover og lav viftende hale signaliserer vennlighet og avmålthet. Hunder som har et tydelig språk kommer sjelden i konflikt med andre hunder. Den unge schæferen viser klart sin underdanighet overfor den voksne samojedhannen.
Foto: Espen Lindgren*

*Genetisk nedstammer hunden direkte fra ulven. Opptil 99,8 % av arvemassen er lik, og rent vitenskapelig sett kan de karakteriseres som samme art. Når vi studerer kommunikasjon hos ulv og hund, ser vi at språket er så likt at ulven og hunden, som betegnende nok på latin heter *Canis lupus familiaris*, kan "snakke" sammen. Likevel er det en viktig forskjell. Ulven er mye mer tydelig i språket sitt enn det hundene våre er. Det er kanskje ikke så rart når hunden har bodd sammen med menneskene i opptil 40 000 år? Vi kan på en måte si at dialekten har blitt noe avlepet etter hvert...*

Det er grunn til å anta at hunden forstår oss langt bedre enn vi forstår hunden. Hunder bruker kroppsspråk bevisst i sin kommunikasjon, mens vi er langt mer opptatt av ord. Likevel viser forskning at 93 % av all kommunikasjon mellom mennesker skjer uten ord og at vi har omlag 250 000 ansiktsuttrykk. Kroppsspråk er noe vi mennesker sjelden tenker særlig over, men som hunden er ekstremt opptatt av. Grunnen er åpenbar; det er hundens morsmål.

Hundene er hele tiden opptatt av å sende ut signaler til verden rundt seg. Spesielt spennende er det å legge merke til hvor stor del av disse signalene som er konfliktdempende. Hvis vi ser for oss ulveflokken er det enkelt å forstå hvorfor. En flokk preget av konflikter og uro vil ikke være noe godt grunnlag for videreføring av arten.

Ulven har i mange hundre tusen år vært avhengig av å holde flokken samlet, og i motsetning til myten om en sterk flokkleder på toppen av et tyrannisk hierarki, skjer dette nesten utelukkende gjennom en sosial struktur der de dempende signalene spiller hovedrollen.

Hvordan snakker hunden?

I språket sitt bruker hunden hele kroppen. Ørene, halen, kroppens holdning, hodestilling, blikket og en lang rekke kombinasjoner av disse, som hver for seg eller sammen, uttrykker hva hunden ønsker å signalisere. For å kunne studere dette språket nøye må man bruke video og deretter se opptakene i sakte film. Uten dette som hjelpemiddel vil det være umulig å få med nyansene.

Slikke snute

... er kanskje et av de signalene du kan observere oftest. Prøv å legg merke til det neste gang du er ute med hunden din og dere møter en annen vennligsinnet hund. Sannsynligheten er svært stor for at den ene slikker snute, før den andre umiddelbart responderer ved å gjøre det samme. På denne måten sier den første hunden fra om at den har vennlige hensikter, og dette signalet krever respons før enighet er oppnådd.

På samme måte kan du legge merke til neste gang hunden din kommer mot deg når du sitter foran tv eller i godstolen med en bok. I det du kikker på hunden og det oppstår blikkontakt, er sannsynligheten stor for at du vil se en lyserød tunge som hastig sveiper opp mot nesens. Men bli ikke skuffet dersom snuteslikkingen uteblir.

Dempesignaler ligger nedarvet i hundens gener. Allerede kort tid etter fødselen har man observert dette hos valper. Foto: Espen Lindgren

Grunnen kan rett og slett være at hunden din ikke er vant til å få respons på sitt eget språk og dermed har sluttet å "snakke til" mennesker. Har du derimot en valp eller en ung hund er sjansen betydelig større. Men hvorfor ikke like gjerne være først ute? Prøv å rekke tungen til hunden din - så får du se om du får respons...

Gjesping

Dersom hunden min hadde vært trøtt hver gang den gjesper, hadde jeg tatt den med til veterinær for helsesjekk. Gjesping er et veldig klart signal på avslapning, som hunder ofte bruker når de ønsker å kommunisere at de egentlig "ikke bryr seg særlig". Det artige her er at hunder ofte bruker nettopp dette dempesignalet for å dempe seg selv. Særlig når hunden har forventninger til noe den oppfatter som veldig positivt, bør du prøve å legge merke til fenomenet. Når du tar på deg skoene, rasler med kappelet og gir hunden forventninger om tur kan dette dukke opp i form av lange og gjerne lydfulle gjesp.

Imidlertid har hundens gjesping også samme funksjon som hos oss når vi er trøtte og ønsker å holde oss våkne. Gjesping gir en skikkelig "ladning" med oksygen til hjernen, og hjelper oss å våkne etter vi har sovet.

Andre dempesignaler kan være at hunden "velger bort" en potensiell trussel. Eksempelvis kan hunden plutselig bli veldig konsentrert om å lukte på bakken, begynne å klø seg intenst, eller velge andre atferder som er uforenelig med kontakt med den som truer.

Friske hunder som har fått anledning til å utvikle språket sitt gjennom oppveksten ved kontakt med hunder og mennesker vil svært sjelden angripe eller bite uten å advare på forhånd. Likevel skjer det at hunder "plutselig" kan bite. Dette kan skyldes at hunden sjelden eller aldri har fått respons på språket sitt og dermed har erfart at det ikke hjelper å si i fra på forhånd. Knurring er et slikt advarende signal og en helt naturlig del av hundens språk. Dersom valpen opplever å bli straffet hardt for knurring, risikerer man at hunden lærer at advarsler ikke lønner seg, og i stedet biter uten forhåndsvarsel. Andre grunner til at en hund plutselig kan bite er hvis den blir overrasket og skremt.

Kan du se om hunden er vennlig eller sint?

Når du skal vurdere om en hund er vennlig eller ikke, kan hundens ansiktsuttrykk fortelle mye. Både øyne, ører, munn og lepper er sentrale i hundens mimikk, og kombinasjonen av de ulike signalene kan gi deg svarene.

Øyne

Generelt kan vi anta at hunden ikke er farlig når den vender øynene bort, eller unngår blikkontakt på annen måte. Dette er en viktig "høflighetsfrase" i hundens verden. På "hundsk" er stirring en utfordrende handling og dempesignalenes rake motsetning. På samme måte vil to høflige hunder aldri gå rett mot hverandre i et møte, men i stedet vike litt ut til siden og dempe tempoet inn mot møtet. Dette "høflighetsprinsippet" kan imidlertid se ut til å arte seg litt forskjellig fra rase til rase. Eksempelvis vil schæferhunden ofte være mer "direkte" i sine hilseritualer, noe som kan være årsaken til at andre hunder kan oppfatte schæfere som litt "skumle".

Ører.

En hund som kommer mot deg med helt "flate" ører er som regel blid. Når ørene legges bakover i denne situasjonen er det et klart tegn på glede og underkastelse. Hunden ønsker å signalisere at den bare har gode hensikter. Bruk av ørene på denne måten kan også signalisere frykt, men da vil hunden samtidig forsøke å trekke seg unna deg. I en slik situasjon vil det være lurt å la hunden være i fred.

Etter langsomme innledende hilseritualer ligger forholdene ofte til rette for lek. For at den tidvis voldsomme leken ikke skal utarte, sender begge hundene hele tiden ut mengder av dempesignaler. Foto: Espen Lindgren

Munnen.

Hvordan leppene ser ut kan også fortelle mye om hundens sinnstilstand. En usikker eller underdanig hund har gjerne "lange" munnviker, og dette er grunnen til at enkelte hunder kan "smile" når den treffer mennesker den er glad i. Da er det underdanigheten som er årsaken. Imidlertid vil også usikkerhet kombinert

med aggresjon gi lange munnviker, men da i kombinasjon med at den viser mye tenner. Når hunden føler seg trygg eller selvsikker er som regel munnvikene ganske korte. En dominant hund som viser aggresjon vil dermed ha korte munnviker og trekke overleppen opp slik at det primært er tennene foran i munnen som vises.

Halen.

Hvordan hundens hale ser ut forteller mye. Veldig enkelt kan vi si det slik at hundens hale enten er på, av eller borte. Står halen rett opp eller bøyes litt framover ryggen, er hunden "på". Dette viser intensitet, og vil i møte med andre hunder være et dominant signal. En hale som henger normalt ned viser at hunden er avslappet, mens en hale som er "borte", i form av å trekkes inn mellom bakbena, er tydelig tegn på underkastelse eller redsel. En hund som har halen langt inn mellom bena, mens den samtidig flekker tenner og knurrer vil nesten alltid bite hvis den føler seg trengt opp i et hjørne. For en livredd hund er alternativene enkelt; "Fight or Flight".

Hvordan halen beveges er også viktig. Det er lett å tro at en hund som logrer er en snill hund, men dette stemmer ikke alltid. Når hunden holder halen høyt og logrer med stive, korte bevegelser, kan det være lurt å la den være i fred. En hund som er avslappet og trygg vil ofte ha en hale som "av" med langsom logring, der halen sveiper i stor bue fra side til side.

Kroppens bevegelser.

Raske bevegelser er som regel brudd på hundens høflighetsregler. Hunder med godt utviklet språk vil ønske å være tydelige i møte med andre hunder. Dette gjør de ved å bevege seg langsomt og forutsigbart. Det er særlig når fremmede hunder møtes vi ser dette tydeligst. I en slik situasjon kan raske bevegelser lett misforstås som et angrep. Imidlertid ser vi ofte at hunder etter den langsomme innledende kontakten velger å "løse opp" situasjonen ved å invitere til lek. Dette skjer gjerne ved at den ene hunden kaster seg rundt med bakre del av kroppen vendt mot den andre, eller raskt legger seg ned med forkroppen mens baken peker rett opp i været.

Reise bust.

Mange tror at hunder reiser bust på grunn av aggresjon, men dette er bare en myte. Riktignok ser vi ofte at sinte hunder reiser bust, men dette skjer ofte også i andre sammenhenger der hunden er veldig skjerpert på forhold i omgivelsene. Hundens reising av bust kan best sammenliknes med når vi mennesker får gåsehud eller når vi kjenner nakkehårene reise seg.

Kan hund og menneske snakke sammen?

Av og til slår det meg hvordan det hadde vært å kunne invitere hunden min med på en kopp kaffe og en prat... Om jeg bare hadde fått et kvarters tid der vi kunne snakke ut om ting, ville jeg ikke bare blitt millionær på å skrive hundebøker, men også kanskje fått noen svar om den delen av hundens kommunikasjon som skjer kjemisk. Lukt antas å utgjøre en betydelig del av hundens måte å kommunisere på, men dette vil neppe noen gang bli en del av vår forståelse av hundens språk. Dermed må vi klare oss med den kunnskapen vi kan forstå, og forsøke å benytte denne til å unngå misforståelser og konflikter. Hundene våre må lære seg mye menneskespråk, og da er det vel kanskje rett og rimelig at også vi forsøker å lære litt "hundsk".

Aktuell litteratur:

Fält, Lars, Hundens språk och flockliv, 2004, Prisma förlag

Hallgren, Anders, Lexikon i Hundspråk, 2004, Mälaröbörseren förlag

Pease, Allan og Barbara, Kroppsspråk, 2005, J.W. Cappelens forlag

Rugaas, Turid, På talefot med hunden - De dempende signalene, 2002, Canis forlag

Artikkelen gjengis etter tillatelse fra forfatter

